

De bouwfases van Hogewoerd 132 in kaart gebracht

Laurens Beijen, 31 augustus 2022

Het nieuwe Diogenes-pand Hogewoerd 132 heeft in de 360 jaar van zijn bestaan te maken gehad met veel grote veranderingen. Vooral in 1877 is het pand ingrijpend verbouwd. Dat blijkt uit het onderzoek dat de bouwhistoricus Reinoud Boter de afgelopen maand heeft uitgevoerd en uit eerder archiefonderzoek door Jan Dröge. Hieronder in vogelvlucht de opvallendste conclusies.

Gebouwd in 1661-1662

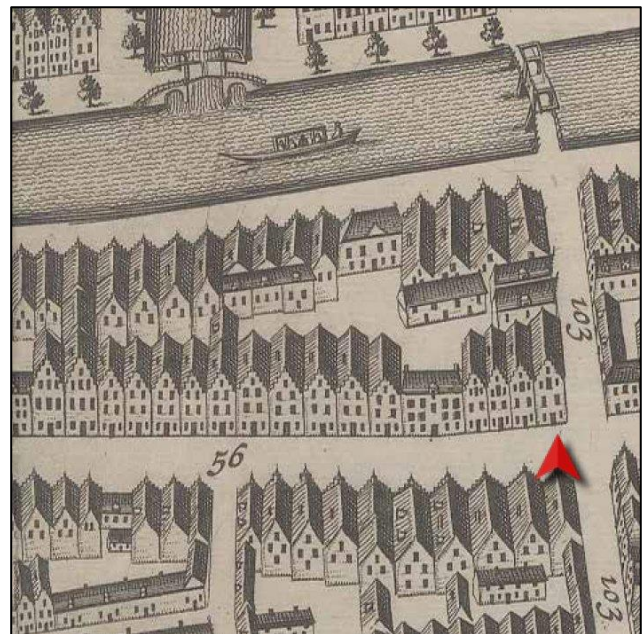
Hogewoerd 132 is gebouwd kort na de stadsuitbreiding van 1659. Voor die tijd lag het deel van de Hogewoerd ten oosten van de huidige Kraaijerstraat nog buiten de stad. Dankzij de uitbreiding kwamen er veel bouwpercelen beschikbaar.

In oktober 1661 verkocht het stadsbestuur een stuk grond op de hoek van de Hogewoerd en de Rijnstraat aan de timmerman Cornelis Marcusz Leydecker. Die bouwde daar eind 1661-begin 1662 drie huizen: de huidige panden Hogewoerd 130 en 132 en een pand daarachter aan de Rijnstraat.

De afbeelding hiernaast is een fragment uit een kaart van Christiaan Hagen uit 1670. De pijl die naar Hogewoerd 132 wijst is geplaatst door Reinoud Boter.

De weergave van de individuele panden door Hagen is niet exact, maar het is wel vrijwel zeker dat de panden een trapgevel hadden.

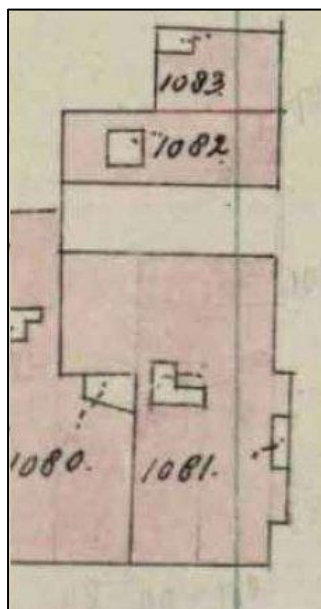
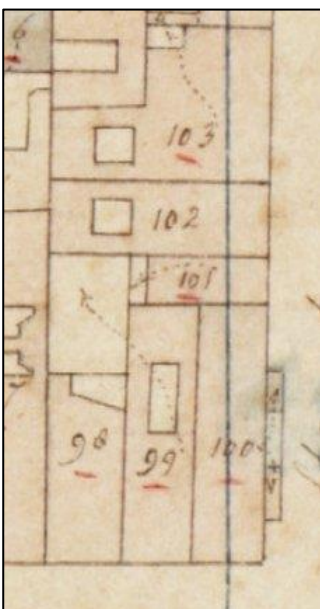
Leydecker verkocht het pand 130 en het huis in de Rijnstraat aan anderen en ging waarschijnlijk zelf in het hoekhuis wonen. Dat duurde echter niet lang: in 1663 ging Leydecker failliet. Het huis werd gekocht door de bakker Pieter Claesz. Boutkan

Een bakkerswinkel: 1663-1835

Na de overname door Boutkan werd het huis gedurende ruim 170 jaar gebruikt als bakkerswinkel. Er was een groot aantal achtereenvolgende eigenaren. Het brood werd hoogstwaarschijnlijk gebakken in het souterrain achter de winkel.

Voor zover Reinoud Boter heeft kunnen nagaan zijn er in deze periode weinig grote verbouwingen uitgevoerd.

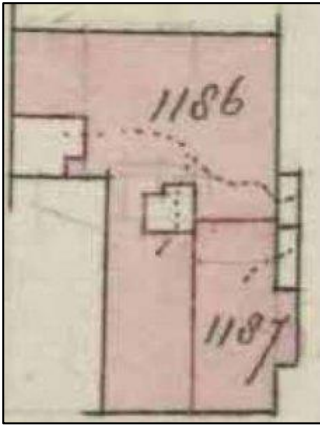

Gecombineerd met Hogewoerd 130

Aan het gebruik van Hogewoerd 132 als bakkerij kwam in 1835 een eind toen de welgestelde textielabrikant Cornelis Wijn Nobel het pand samen met het pand daarachter in de Rijnstraat kocht van de laatste bakker Dirk Prillewitz.

Het plaatje links is een fragment uit de kadastrale kaart van circa 1832. Wijn Nobel werd later niet alleen eigenaar van Hogewoerd 132, maar ook van het buurpand Hogewoerd 130. Het plaatje rechts, dat afkomstig is uit de kadastrale kaart van circa 1870, laat zien dat de oude percelen 99, 100 en 101 toen gecombineerd waren tot één nieuw perceel 1081.

Er zijn overigens geen aanwijzingen dat Wijn Nobel de panden 130 en 132 echt heeft samengevoegd tot één woning.

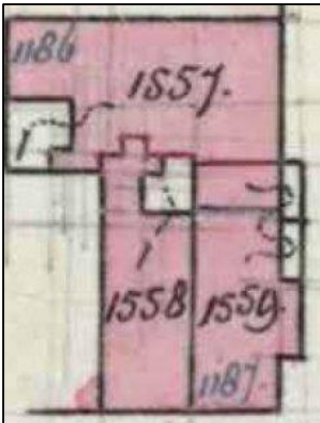

Gesplitst en verbouwd

Cornelis Wijn Nobel overleed in 1874. Hij liet het deze panden na aan zijn toen 21-jarige kleindochter Agatha Geertruida de Vink, die kort daarvoor getrouwd was met de graanhandelaar Henri Peltenburg.

Op het kaartje links, dat de situatie omstreeks 1877 weergeeft, is te zien dat het perceel toen weer gesplitst was en dat Hogewoerd 130 en 132 toen weer gewoon als afzonderlijke woningen konden worden beschouwd. Hogewoerd 132 was wel aanzienlijk ingekort in vergelijking met de oorspronkelijke situatie.

De conclusie van Reinoud Boter, ook op grond van de bouwkundige situatie die hij heeft aangetroffen, is dat er in 1877 een ingrijpende verbouwing heeft plaatsgevonden. Daarbij is de voorgevel geheel vernieuwd, en is ook een groot deel van de zijgevel opnieuw opgemetseld. Die verbouwing moet dus hebben plaatsgevonden in opdracht van het echtpaar Peltenburg-de Vink.

Nieuwe eigenaren en een nieuwe verdeling

1881 overleed Agatha de Vink. Ze was nog maar 28 jaar. Haar weduwnaar Henri Peltenburg verkocht de panden aan de koopman Mijndert Hubert Fontein, die ze vervolgens verhuurde.

Fontein overleed in 1905. Zijn erfgenamen lieten de panden veilen. Het kaartje hiernaast, dat de situatie rond 1905 weergeeft, laat zien dat de kadastrale grenzen toen opnieuw waren veranderd. Hogewoerd 132 was iets langer geworden door toevoeging van wat later de karrenloods werd genoemd. Sindsdien is de omvang van het perceel niet meer gewijzigd: Hogewoerd 132 heeft nog steeds het kadastrale nummer 1559.

Datering van de onderdelen

Op grond van het archiefonderzoek en het onderzoek ter plaatse heeft Reinoud Boter een overzicht gemaakt van de meest waarschijnlijke datering van de verschillende onderdelen van het pand. Een paar van zijn voorlopige conclusies:

- Uit de oorspronkelijke bouwfase (1661-1662) is vrij weinig bewaard gebleven: een klein deel van de zijgevel, de bolkozijnen in dat geveldeel bij het souterrain, enkele vloerconstructies en de spiltrap. Misschien stammen ook het kloosterkozijn en twee kruiskozijnen in de zijgevel uit die fase en zijn ze later bij het opnieuw opmetselen van de gevel hergebruikt.
- Een groot deel van het pand stamt uit de bouwfase rond 1877: de voorgevel inclusief de winkelpui, een deel van het metselwerk in de zijgevel, het pothuis (dat in de plaats is gekomen van eerdere pothuizen) en veel elementen uit het interieur.
- In de periode 1882-1905 is ook nog veel veranderd. Zo stamt het bovenste deel van de zijgevel uit die tijd, net als een deel van het interieur. Het is nog niet duidelijk of ook de kapconstructie in die tijd is gemaakt.
- In 1918 is het winkelinterieur vernieuwd.

Het bouwhistorisch rapport zal worden aangevuld na het weghalen van betimmeringen die het onderzoek nu nog in de weg staan.

